

Armen ontmoeten

De zorg voor de armen wordt in het beeld dat van de Rooms-Katholieke Kerk leeft, nogal eens verbeeld met de voormalige armenzorg: regenten die vanuit mooie kamers en door betuttelende huisbezoeken beoordeelden of een behoeftige arme de ondersteuning wel echt verdiende. Vanwege het paternalisme dat ervan uitging, wordt en werd deze armenzorg bekritiseerd. In de praktijk is er echter ook veel praktische en liefdevolle ondersteuning gegeven. Die armenzorg bestaat niet meer. In de loop van de 20ste eeuw is zij verdwenen. De zorg die door veel religieuze ordes en congregaties gegeven werd, in gezinnen, in de gezondheidszorg, verdween ook. De overheid nam de sociale zorg voor de armen over.

Ondanks die zorg van de overheid is armoede in Nederland niet verdwenen, ook niet nu de laatste economische crisis voorbij is. In de jaargang 2017 van *Op Tocht* besteedden we vanuit de Diocesane Kerkelijke Caritas Instelling (DKCI) aandacht aan verschillende gezichten van armoede in de Nederlandse samenleving. In elke tijd wordt er vanuit de christelijke kerken – ook vanuit de rooms-katholieke – al doende gezocht naar een antwoord om de armen tegemoet te komen, mensen als naasten bij te staan en nabij te zijn. In het komende

Heilige Moeder Teresa m.c.

1910 - 1997

jaar willen we in een serie aandacht besteden aan die religieuze en kerkelijke bewegingen en groeperingen die in de betrokkenheid met de armen een bijzondere opdracht zien. Hier gaan we kort in op een aantal algemene kenmerken van die groepen. Per keer zal één van hen vol in het licht komen te staan, als een voorbeeldpraktijk die navolgbaar is, als een moderne vorm waarin christenen uiting geven aan Christus' voorliefde voor de armen.¹

Geïnspireerd door iemand die begon

Of het nu de beweging van de Catholic Worker betreft, de beweging van Sant'Egidio, de missionarissen van Naastenliefde of de ATD Vierde Wereld beweging, ze zijn gevormd in navolging van iemand die geraakt was door het leven van de armen. Dorothy Day van de Catholic Worker nam mensen in haar leven en haar huis op: zij deelde alles van haar leven met hen die beschadigd zijn in hun leven. Uit ongerustheid over de wereld startte Andrea Riccardi met een groepje in de jaren zestig in Italië de beweging van gebed en vriendschap met de armen, Sant'Egidio. Hij zocht de armen op in de voorsteden van Rome. Moeder Teresa was geraakt door het lijden van de armen in Calcutta en begon voor hen te zorgen, ervan overtuigd dat in het gezicht van de armen het gelaat van de lijdende Christus zichtbaar werd. De Franse priester Josef Wresinski richtte in 1957 de ATD Vierde Wereld beweging op, geraakt als hij was door het leven van de allerarmsten in Parijs. Frère Roger, de oprichter van de gemeenschap van Taizé, was ervan overtuigd dat er overal in de wereld voor armen plaatsen van hoop zouden moeten zijn. Zo zond hij medebroeders uit naar arme wijken. Al deze mensen waren geraakt en gaven – en geven – hun dagelijks leven in ontmoeting aan het leven van de armen.

Ontmoeten

Als je je wilt inlaten met het leven van armen, dan vraagt dat om de wil tot ontmoeten. Het is maar weinigen onder ons gegeven het hele dagelijks leven toe te wijden aan betrokkenheid bij armen, zoals bovenstaande stichters en stichteressen dat doen. Ieder van ons heeft eigen gaven en talenten, en kan gelukkig doen wat binnen haar of zijn mogelijkheden ligt. Wie zich echter vanuit christelijke liefde wil laten betrekken in de wereld van de armoede, zou zich niet moeten laten beperken tot papieren en e-mails, maar zou bereid moeten zijn tot echte ontmoetingen.

In de brief van 17 november 2017, die de eerste Werelddag van de Armen begeleidde, vraagt paus

Franciscus om de armen te ontmoeten: "Wij zijn daarom geroepen de hand uit te steken naar de armen, hen te ontmoeten, hen in de ogen te kijken, hen te omarmen om hun de warmte van de liefde die de cirkel van eenzaamheid verbreekt, te laten voelen. Hun hand die naar ons wordt uitgestoken, is ook een uitnodiging om buiten onze zekerheden en ons gemak te treden en de waarde te erkennen die de armoede op zich vormt" (nr. 3). Eerder had hij in soortgelijke bewoordingen bij de aankondiging van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid opgeroepen tot ontmoetingen met mensen die in ellende verkeren: "Laten onze handen hun handen vastpakken en laten wij hen naar ons toe trekken, opdat zij de warmte van onze aanwezigheid, van vriendschap en broederschap voelen" (Bul *Misericordiae vultus*, nr. 15). In lijn met het katholieke denken, waar de liefde (*caritas*) centraal staat, roept hij op tot waarlijke verbindingen tussen mensen, tot ontmoeting met elkaar.

Een mens

In het christelijk sociaal denken gaan we uit van de liefde, zo brengt paus Benedictus XVI dat onder woorden in de encycliek *Deus caritas est*, we handelen vanuit de Liefde van Christus (de *caritas*). De zorg die we geven komt voort uit liefde, en komt niet voort uit neerbuigendheid. Mensen hebben behoefte aan een naaste die hen nabij is. De beweging van Sant'Egidio noemt armen 'vrienden'. In de traditie van Franciscus van Assisi is een noodlijdende een mens zoals jij, die je in ontmoeting omhelst, aanraakt, zodat je wordt zoals hij. Franciscus doet dat letterlijk: hij omarmt een melaatse en kan dan worden zoals deze. Anders gezegd: met de betrokkenheid bij armen geef je niet

Foto: Kemeki via morguefile.com

alleen zorg, materieel of geestelijk, maar word je zoals hij of zij.

Praktisch

De relatie tot de armen en de zorg die wordt gegeven is een praktische relatie van mens tot mens, van een kind van God tot een ander kind van God, en heeft geen grote ideologische doelen. Zeker, in de wereld van *caritas* en diaconie in de kerk is in het – recente – verleden veel gediscussieerd over wat nu de goede zorg is en wat niet, en wat tot verandering leidt en wat niet, maar in de grond van de zorg staat de menslievendheid voor elkaar, zoals Christus ons heeft liefgehad. Het buurtpastoraat, de in wijken wonende religieuzen, de religieuze leefgemeenschappen, religieuze ordes en congregaties, de sociale bewegingen, ze hebben gemeen dat ze vooral praktisch en dus menselijk reageren op de noden die ze tegenkomen. Niemand heeft meer gelijk dan een ander als het over de naastenliefde gaat. Iedereen heeft gelijk als er oprechte naastenliefde is.

Onderscheiden

Natuurlijk zijn de benaderingen tot armoede onderscheiden. De een legt meer accent op troostende nabijheid, de ander zoekt naar praktische oplossingen voor problemen, een derde gaat de straat op om te protesteren, een ander zoekt contact met de politiek. Maar allen kunnen zij tot voorbeeld dienen. Mogelijk dat deze voorgangers en bewegingen ons inspireren de eigen weg te vinden in de wereld van de armoede. Tenslotte is het belangrijkste dat armen, in de geloofsgemeenschappen en daarbuiten, zich gezien weten, helen, tot bloei komen, en dat we met elkaar de vreugde van de Liefde van God onder ons ondervinden.

Trees Versteegen
diaconaal werkster DKCI

¹ In dit artikel verwijzen we beperkt naar literatuur. Dat volgt mogelijk in komende artikelen.